

Sverige och Nederländerna 1524–1534

Förbindelserna mellan Sverige och Nederländerna under 1520- och 1530-talen har vid olika tillfällen behandlats i litteraturen. Därvid har handeln dragit till sig huvudintresset, medan däremot de politiska aspekterna kommit mer i skymundan.¹ I det följande skall förbindelserna tas upp till förnyad diskussion delvis på grundval av hittills outnyttjat källmaterial.

I

Under senmedeltiden inträffade inom östersjöhandeln stora förändringar. Hansestäderna med Lübeck i spetsen, som tidigare varit i det närmaste allenarådande, mötte stark konkurrens från de nederländska städerna. Den gamla travevägen över Lübeck ersattes alltmer av färder genom Öresund. Mot textilier och basalt uppköpte de nederländska köpmännen direkt östersjöländernas varor: spannmål, trävaror, metaller, hudar och skinn osv. Inom östersjöhandeln framstod Amsterdam som den förnämsta av de nederländska orterna.²

¹ C. SPRINCHORN, Om Sveriges förbindelser med Nederländerna från äldsta tider till år 1614, HT 1885, s. 113 ff., A. FALK, Gustaf Vasas utrikespolitik med afseende på handeln, s. 46 ff., K. KUMLIEN, Sverige och hanseaterna, s. 421 ff., är de viktigaste svenska arbetena. Från utländsk sida har förhandlingarna behandlats bl. a. av C. F. ALLEN, De tre nordiske Rigers Historie 5, s. 189 ff., H. HANDELMANN, Die letzten Zeiten Hansischer Übermacht im Skandinavischen Norden, s. 146 ff., G. WAITZ, Lübeck unter Jürgen Wullenwever und die europäische Politik 1, s. 30 f., J. TER GOUW, Geschiedenis van Amsterdam 4, s. 109 f., 117 ff., 229 f., R. HÄPKE, Die Regierung Karls V. und der europäische Norden, s. 126 ff., 176.

² För förändringarna inom senmedeltidens handelsvägar se senast I. HAMMAR-

Senmedeltidens svenska statsledning uppmärksammade den pågående utvecklingen till Nederländernas förmån. Det har inom svensk forskning diskuterats, om den nederländska handeln verkligen erbjudit ett alternativ till den lübska handeln. Meningarna har gått i sär.³ Den senaste och försiktigaste tolkningen är den, att den nederländska handeln under senmedeltiden inte kan anses ha utgjort ett alternativ men väl ett viktigt komplement till den lübska.⁴

Under Sten Sture d. y.:s tid bestämdes utrikespolitiken gentemot de nederländska områdena av den anknytning till Lübeck, som motsättningen till Danmark framtvungade.⁵ Under Gustav Vasas befrielsekrig fortsattes denna politik.

1523 års strängnäsprivilegier syntes bekräfta och konfirmera beroendet av Lübeck och därmed en motsättning till Nederländerna. 1523 och 1524 angrep svenska kapare nederländska skepp inom Östersjön eller spred genom sitt uppträdande fruktan på olika håll. Bakom denna politik stod ännu i början av 1524 Lübeck.⁶ En allt starkare opposition från Danzig, Reval, Riga m.fl. städer, som önskade ostörd handel med de nederländska områdena, medförde dock, att även Lübeck ändrade sin politik och intog en välvilligare hållning mot Nederländerna.⁷

STRÖM, Finansförvaltning och varuhandel 1504–1540, s. 132 f., och S. LUNDKVIST, Gustav Vasa och Europa, s. 3 ff. För Nederländerna se också N. W. POSTHUMUS, De Oosterse Handel te Amsterdam, särskilt kapitlet De machtsverhoudingen in de Oostzee.

³ S. KRAFT, Slaget på Brunkeberg ur handelspolitisk synpunkt, HT 1940, s. 116 f., S. U. PALME, Riksföreståndarvalet 1512, s. 44 ff., KUMLIEN, Hanseaterna, s. 384 f.

⁴ HAMMARSTRÖM, Finansförvaltning, s. 134 f.

⁵ G. T. WESTIN, Riksföreståndaren och makten, s. 182 ff.

⁶ Hanserezesse (HR) III: 9, n. 752, 683, 723, 730, s. 651 not 3, n. 793 §§ 6, 8, 42, 813, 820 § 80. För en översikt av förhållandet mellan Lübeck och Nederländerna i början av 1520-talet se HÄPKE, Karl V., kap. VIII.

⁷ HR III: 8, n. 714 § 19, 730, 733, 755 §§ 28, 30, 762 § 6, 793 §§ 6, 8, 812

I början av hösten 1524 utsattes därför Gustav Vasa för kraftiga bearbetningar från både Lübeck och Danzig. De ville förmå honom upphöra med sin kaparpolitik, då den hindrade handeln.⁸

I början av september 1524 var också den svenske kungen intresserad av att förhållandet mellan honom och de nederländska städerna fick en fredlig karaktär – en utjämning hade ägt rum under sommaren mellan Lübeck och Nederländerna.⁹ Det s. k. malmömötet under augusti och september 1524 blev i olika avseenden en vändpunkt i kungens politik. I september slöts genom lübsk förmedling ett stillestånd mellan Sverige och Nederländerna på ett år gällande till Mikaelis (29/9) 1525. Vid pingsttiden (4/6) 1525 skulle nya underhandlingar äga rum i Lübeck för att åstadkomma en fredlig lösning av tvisterna. Under tiden skulle nederländska köpmän fritt få besöka Sverige.¹⁰ I januari 1525 meddelade också Gustav Vasa, att Lübeck skulle föra ytterligare underhandlingar om den fred, som avtalats i Malmö.¹¹

Från svensk sida fanns ett påtagligt intresse för att få en uppgörelse till stånd. Redan före den 15 september 1524 hade kungen skrivit till Nederländerna för att åstadkomma en sådan.¹² I januari 1525 var han orolig, då han inte hört någon-

---

§ 118, 127, 130, 138, 813, 820, 841 § 11, 856, 857 § 7, 858 §§ 3, 8, 859 § 5. Jfr Lübecker Ratsurteile 2, s. 552 f., 568, 584.

⁸ Lübeck till sina utsända i Köpenhamn, Lübeck 23/8 1524, Thomas von Wickede och Bernd Boumhouwen till Lübeck, Köpenhamn 9/9 1524, Danzig till Gustav Vasa, Danzig 26/9 1524, HR III: 8, n. 856, 821, 894. Jfr n. 812 §§ 118, 127, 130, 858 § 3, 859 § 5.

⁹ Thomas von Wickede och Bernd Boumhouwen till Lübeck, Köpenhamn 9/9 1524, HR III: 8, n. 821.

¹⁰ Amsterdam till Lübeck, Amsterdam 3/11 1524, HR III: 9, n. 84 a. Se också nedan s. 13 not 17 nämnd redogörelse. Jfr Gustav Vasa till allmogen i Östergötland, Gränna 15/9 1524, GR s. 250.

¹¹ Gustav Vasas instruktioner för Måns Bryntesson (Lilliehök), Stockholm i januari 1525, GR s. 16.

¹² Gustav Vasa till allmogen i Östergötland, Gränna 15/9 1524, GR s. 250.

ting utöver vad som bestämdes i Malmö.¹³ I mars samma år kunde han emellertid omtala, att alla svenska undersåtar kunde fritt och obehindrat segla västeröver, enligt vad regentinnan i Nederländerna, ärkehertiginnan Margareta, meddelat i ett brev.¹⁴ Det svenska motivet för en uppgörelse var under vintern och våren 1525 främst handeln.¹⁵

De nederländska motiven för ett närmande hörde också samman med handeln. För Nederländerna var det viktigt att få till stånd fri handel med områdena kring Östersjön. Men deras motiv var också av politisk art. De nederländska städerna önskade skilja Lübeck och de andra östersjöstäderna från varandra. De senare skulle därför förmås iaktta neutralitet eller välvilja. Sverige spelade en viktig roll i denna målsättning. Enligt den nederländska uppfattningen var Lübecks välstånd till stor del grundat på svenska varor som silver, koppar, pälsverk, talg och liknande. Genom att för den svenske kungen framhålla faran från Kristian II och möjligheten av nederländsk hjälp åt honom kunde Lübeck hålla Gustav Vasa i ett fast grepp och därmed behärska den svenska handeln. Om denne nu lugnades genom hemliga sändebud och brev, att han inte hade någonting att frukta från nederländsk sida, skulle han säkert vara villig att gå samman med kejsaren till handelns och Nederländernas fromma. Enligt städernas uppfattning skulle inte Gustav Vasa ha någonting emot ett sådant arrangemang, då han hyste ovilja mot Lübeck.¹⁶

De svenska och nederländska intressena sammanföll alltså

---

¹³ Se ovan s. 11, not 11.

¹⁴ Gustav Vasa till Måns Bryntesson (Lilliehök), Stockholm 17/3 1525, GR s. 43.

¹⁵ Se instruktionerna för Måns Bryntesson (Lilliehök), Stockholm i januari 1525, Gustav Vasa till Måns Bryntesson, Stockholm 15/2, 17/3 1525, GR s. 15 ff., 24 ff., 47.

¹⁶ De sex stora holländska städernas svar på regentinnan Margaretas meddelanden om instruktionerna till förhandlingarna i Lübeck, Haag 25/4 1525, HR III: 9, n. 144 §§ 2, 4-8.

delvis. Men hur ställde sig Gustav Vasa till de politiska aspekterna? Var han medveten om deras konsekvenser och var han besluten att utnyttja dem? Den följande utvecklingen ger svaret på dessa frågor.

Svenska sändebud till Lübeck sommaren 1525 var archielectus i Uppsala, Johannes Magnus, och greve Johan av Hoya. Den förre anlände till staden omkring den 20 juli och den senare i augusti. Omedelbart efter Johannes Magnus' ankomst eller den 23 juli tog Nederländernas representanter i hemlighet kontakt med honom för underhandlingar. De motiverade sitt hemlighetsfulla uppträdande med att de fruktade lübeckarna, som sade sig ha den svenske kungens fullmakt för direkta förhandlingar med de deputerade. Sändebuden förklarade, att de ville förfara i överensstämmelse med 1524 års beslut i Malmö. Johannes Magnus framhöll emellertid, att han ännu inte kunde göra något, eftersom greven av Hoya inte hade kommit. Så fort detta skett, skulle han kalla på de nederländska sändebuden för underhandlingar och fredsuppgörelse, enligt vad som tidigare beslutats. När Johan av Hoya kommit, togs också förhandlingarna upp på nytt. Den 17 augusti resulterade de i en traktat.¹⁷

---

¹⁷ Förhandlingarna kan följas tack vare de nederländska redogörelser, som finns bevarade. Den nederländska beskickningens ledare Herman Suderhuizen, har i en på latin skriven rapport till regentinnan Margareta redogjort för underhandlingarna. Redogörelsen är tryckt i HR III: 9, n. 134, och omfattar inte bara de svenska utan alla förhandlingarna i Lübeck under sommaren 1525. Dessutom finns en på franska skriven redogörelse för dessa förhandlingar undertecknad »Herman Suderhuizen, Cornelius Bogaert, Staess Gouertss, Willem Henrichzs». Den finns bevarad i Haag, Algemeen Rijksarchief, Staten van Holland vóor 1572, nr 2406** med titeln »Verbaal van de onderhandelingen tuschen de afgevaardigden van Holland, hertog Albrecht van Mecklenburg als keijzerlijk commissaris en gevolmachtigden van den Keizer ter eene zijde en de afgevaardigden van de Wendische steden, Denemarken en Zweden ter andere zijde te Lübeck 1525 Juni 16–October 20». De båda redogörelserna kompletterar varandra på viktiga punkter. När inte annat anges, följes den franska versionen bevarad i Haag.

Traktaten mellan Sverige och Nederländerna stipulerade fri samfärdsel och handel mellan de båda parternas områden. Tullar skulle erläggas enligt gammalt bruk. Traktaten skulle gälla till påsken 1528. Ville någon av kontrahenterna säga upp den dessförinnan, skulle det ske sex månader före. Till bekräftelse av traktaten skulle de båda fördragsslutande parterna sända ratifikationer till Bremen vid pingsttiden 1526. Dessförinnan skulle regentinnan Margareta i kejsarens och sitt eget namn, Antwerpen, Hertogenbosch, Dordrecht, Haarlem, Delft, Leyden, Amsterdam, Middelburg och Zierikzee skicka sändebud till Sverige för att göra »en grundlig förening och fördrag». Under tiden skulle Sverige ha rätt att införa nödvändiga varor.¹⁸

Genom traktaten hade de direkta handelsmotiven blivit tillgodosedda. Sverige öppnades för de nederländska köpmännen, och Gustav Vasa skulle få de för landet nödvändiga varorna. Därmed hade han fått ett komplement till Lübecks handel. Men kungen måste betala för det. Fri handel skulle råda mellan Sverige och Nederländerna, och det är inte tal om en begränsning till vissa städer. Men eftergiften lönade sig. Vid sidan av handeln fanns också möjligheten av ett politiskt samgående. »En grundlig förening och fördrag» ställdes i utsikt. Sverige accepterade alltså det politiska alternativ, som erbjöds mot Lübeck. Faran stod också klar för hansestaden.

Som tidigare framgått hade Lübeck fått fullmakt att föra vidare förhandlingar med Nederländerna för svensk räkning. Vid underhandlingarna i Lübeck 1525 byggde staden på denna fullmakt och menade sig ha rätt att företräda Sverige. De nederländska utsända undvek emellertid Lübeck på denna punkt. I stället sökte de kontakt med Sveriges sändebud. Svenskarna

¹⁸ Traktaten har tidigare varit känd endast genom Gustav Vasas och kejsar Karl V:s ratifikationsbrev av den 27 april respektive 19 september 1526, ST 4, s. 109 ff., jfr s. 106 not * och s. 116. Den föreligger emellertid i flera avskrifter i Haag, Algemeen Rijksarchief. Dels finns den intagen i den ovan s. 13, not 17 omnämnda franska redogörelsen, dels finns den också bland »Ambtenaren van het Centraal Bestuur tijdens de Regering van Karel V», nr 1126 och 1127.

hade tydligen inte någonting emot detta förfaringsätt. Det låg för övrigt helt i linje med kungens egen direkta kontakt med Nederländerna 1524.¹⁹ Enligt nederländska uppgifter diskuterade man från svensk och nederländsk sida gemensamt Lübecks oresonlighet och oriktiga uppträdande. Man framhöll också, att Lübeck kraftigt sökte påverka de svenska sändebuden att inte förhandla med de nederländska utskickade.²⁰

Den 24 augusti kallade Johannes Magnus och Johan av Hoya på de nederländska sändebuden för att diskutera Lübecks reaktion. Staden hade nämligen fått höra ett rykte om att förhandlingar hade ägt rum och att en traktat uppsatts. Det skedda hade väckt stort missnöje. Lübeck hade bl. a. framhållit, att det året innan erhållit Gustav Vasas fullmakt att sköta förhandlingarna.²¹

Förhandlingar mellan Sverige och Nederländerna var tydligen tillåtna men endast genom Lübeck. De kan därför inte sägas ha ägt rum med Lübecks goda minne. »Sveriges anknytning till Holland 1525 skedde med Lübecks vetskap och medgivande – om också inte med dess djupare gillande», karakteriserar inte situationen.²² Den följande utvecklingen kommer att visa det än tydligare.

På både svensk och nederländsk sida fanns ett starkt intresse av fortsatta underhandlingar, då båda parter önskade ett närmare samgående. Gustav Vasa hyste under hösten 1525 stora förhoppningar på ett gott resultat av vad som beslutats.²³ Han arbetade i fortsättningen också ivrigt för att skaffa fram lämpliga varor för den svensk-nederländska handeln.²⁴ På neder-

¹⁹ Jfr ovan s. 11, not 12.

²⁰ Se den ovan s. 13, not 17 angivna redogörelsen på franska.

²¹ Herman Suderhuizens på latin skrivna rapport till ärkehertiginnan Margareta 18 juni–20 oktober 1525. HR III: 9, n. 134 § 15.

²² Citatet och uppfattningen hos KUMLIEN, *Hanseaterna*, s. 422 f.

²³ GR 1525, s. 228.

²⁴ GR 1526, s. 119 ff., 121. Till bilden hör också uppgifterna från nederländskt håll våren 1526, att Gustav Vasa sökte göra Nylödöse till huvudort för

ländskt håll uttalade sig de holländska städernas deputerade för att söka ändra 1525 års traktat till en »evig» fred. Hollands advokat Aert van der Goes fick i uppdrag att verka för detta hos regentinnan Margareta.²⁵

Till förhandlingarna i Bremen, vilka skulle äga rum vid pingsttiden (20/5) 1526, skickades från svensk sida Johannes Magnus' broder, kaniken Olaus Magnus, och Johan Richart. De skulle överlämna Sveriges ratifikation av 1525 års traktat.²⁶ Från Nederländerna sändes Leydens pensionär Simon van Assendelft.²⁷

Förhandlingarna i Bremen kunde emellertid inte genomföras utan måste uppskjutas till i augusti, då de skulle äga rum i Nienburg. Orsaken var den, att den svenske kungens och vissa nederländska städers ratifikationer inte hunnit fram i tid.²⁸ Från svensk sida sades dock redan i Bremen, att kungen ville visa sin välvilja genom att bevilja tullfrihet för salt. Vidare framhöll de svenska sändebuden, att Stockholm, Kalmar, Söderköping, Nylödöse, Åbo och Viborg var de bästa hamnarna. De svenska varorna skulle föras till dem. Man diskuterade

---

all handel västerut och därför ämnade transportera varorna landvägen till denna stad. Dessa uppgifter skall sammanställas med kungens stora intresse för Nylödöse vid denna tid liksom med Hans Brasks projekt från sommaren 1526 på en kanal mellan Vänern och Vättern. Se vidare LUNDKVIST, Gustav Vasa och Europa, s. 65 ff. De exakta uppgifterna om kanalens sträckning hos T. WESTENHJELM i hans otryckta arbete om Gustav Vasas regering, UUB, E 242, skulle kunna tyda på att han haft tillgång till även annat källmaterial än Brasks brev.

²⁵ »Dachuert gehouden in den Hage by den Gedeputeerden van de ses groote Steden Woensdaechs den 13. Juny 1526», A. van der Goes, Register gehouden by Meester Aert van der Goes, s. 24. – Med Holland eller holländsk avses i denna uppsats provinsen Holland.

²⁶ ST 4, s. 120.

²⁷ VAN DER GOES, Register, s. 24.

²⁸ Att den svenska ratifikationen inte hunnit fram, framgår av regentinnan Margaretas reversalbrev 29/7 1527, ST 4, s. 120; att de nederländska breven försenats, framgår av Aert van der Goes' brev till »den Rentmester van Westers ende Ooster Schelt», Haag 13/6 1526, VAN DER GOES, Register, s. 24 ff.

också det antal skepp, som fick komma, och vid vilka årstider de borde infinna sig.²⁹

Leydens pensionär Simon van Assendelft rapporterade om dessa förhandlingar vid en sammankomst med de stora holländska städerna i Haag den 13 juni. Man var därvid ense om att den avtalade freden skulle förändras till en »evig» fred. Som ovan nämnts, skulle också Hollands advokat Aert van der Goes verka för detta hos ärkehertiginnan Margareta. Denna »eviga» fred skulle kunna uppsägas med ett halvårs varsel. Vidare skulle van der Goes se till, att Hertogenbosch sände sin ratifikation, och underrätta Zeeland om vad som dittills skett.³⁰ Den 27 juli utsåg man Aert van der Goes och Simon van Assendelft till nederländska representanter vid förhandlingarna i Nienburg. Ärendet ansågs så viktigt, att det måste företrädas av van der Goes; en föreslagen köpman fick träda åt sidan under motivering, att förhandlingarna inte kunde skötas av en sådan. De båda sändebuden avreste den 3 augusti med en av van der Goes författad instruktion. Med sig hade de också kopior av tre brev skrivna av Johannes Magnus och riktade till vardera hertiginnan Margareta, Herman Suderhuizen och Cornelius Bogaert – de båda sista hade deltagit i 1525 års förhandlingar. Brevens innehåll anges inte närmare men karakteriseras som »mycket gynnsamt skrivna».³¹

På utsatt tid sammanträffade man i Nienburg. De svenska sändebuden kunde nu överlämna den svenska kungens och riksrådets ratifikation av 1525 års traktat. Däremot hade en tilläggstraktat med tullfrihet för salt inte hunnit fram i tid.³² De nederländska städernas utskickade framförde en rad önskemål. De ville förutom den tidigare utlovade tullfriheten för

²⁹ ST 4, s. 120 (reversalbrevet 29/7 1527).

³⁰ VAN DER GOES, Register, s. 24.

³¹ »Effect van een dachuert gehouden jnd. Hage ... den xxvij^{en} july anno xv^cxxvj» Amsterdam, Gemeente Archief, Prothocolle van alle de Reysen ... bij mij Andries Jacobsz gedaen ... , fol. 123.

³² Se FALK, Gustaf Vasas utrikespolitik, s. 52 not 1 och där anförda källor.

salt också ha sådan för vin och kläde. De ville vidare, att nederländska köpmän inte skulle vara bundna till de tidigare nämnda sex svenska städerna utan få tillstånd att besöka alla rikets hamnar och städer. På dessa platser ville de dessutom ha rätt till egna faktorier och medhjälpare och rätt till handel vid årets alla tider. Sina varor skulle de få sälja och köpa på samma villkor som de svenska undersåtarna själva och deras allierade. Motsvarande friheter skulle i så fall lämnas svenska köpmän i Nederländerna. Bestämmelsen från lübeckförhandlingarna 1525, att Nederländerna skulle skicka sändebud till Sverige för att åstadkomma ett närmare förbund, ville de få ändrad så, att i stället svenska sändebud kom till Nederländerna på grund av farorna och den långa vägen. Dessa borde då vara försedda med fullständiga fullmakter att sluta en verklig fred och kunna förklara oklara punkter.³³

Den 19 september redogjorde Aert van der Goes för sina och Simon van Assendelfts förhandlingar i Nienburg med svenskarna inför regentinnan Margareta och de holländska ständerna. Rapporten mottogs väl, och de uppnådda resultaten lovprisades. Vid detta tillfälle lämnade han också den svenska ratifikationen.³⁴

Senast den 28 oktober fick Gustav Vasa en redogörelse för underhandlingarna från Olaus Magnus. Den dagen kunde nämligen kungen meddela riksråden i Västergötland, dvs. främst electus i Skara Magnus Haraldsson och Ture Jönsson (Tre Rosor), att Nederländerna begärde »ett evigt bebund och frid med oss och riket». Han menade, att man inte skulle försumma att stadfästa ett sådant förbund. Från nederländsk sida hade man begärt förhandlingar i Amsterdam till pingsten 1527.

---

³³ Fakta framgår av regentinnan Margaretas översikt i hennes reversalbrev 29/7 1527, ST 4, s. 121, liksom av staden Amsterdams sekreterares Andries Jacobsz översikt vid en »dachuert» i Haag 8/7 1527, Amsterdam, Gemeente Archief, Prothocolle, fol. 156.

³⁴ VAN DER GOES, Register, s. 29.

Kungen ville därför, att de västgötska riksråden grundligt skulle överväga de villkor, artiklar m.m., som en uppgörelse borde omfatta, och om det var lämpligt, att hela riksrådet samlades för att överlägga därom. Han utbad sig ett svar på vad de ansåg om dessa ärenden.³⁵ Av kungens brev den 26 december till samma riksråd framgår det, att dessa var med på fred med Nederländerna. Men de ställde villkor för uppgörelsen. Fred måtte enligt dem ingås, »dock så att det icke sönderslår det bebund med de lübske och vendiske städer gjort och beslutat vart och är». Man kan se, att kungen starkt reagerade mot detta. Han förklarade sig inte känna till att ett sådant »bebund» gjorts, att det kunde hindra en för kungen och rikets inbyggare fördelaktig uppgörelse. Skickade sig de vendiska städerna väl mot Sverige, skulle det också uppföra sig väl mot dem.³⁶

Kungens starka engagemang för ett förbund västeröver är iögonfallande. Det ligger helt i linje med vad som framkommit i samband med de tidigare förhandlingarna. För Gustav Vasa spelade den politiska aspekten en ytterst viktig roll. Riksrådets tveksamhet skall tas upp senare och i ett annat sammanhang.³⁷

Goda utsikter fanns alltså efter 1526 års förhandlingar för ett närmare samgående mellan Sverige och Nederländerna. Båda parter var villiga. Men hur reagerade den tredje parten i sammanhanget Lübeck? Fann sig staden i vad som hände?

Inom tidigare forskning har man konstaterat, att inga källor finns bevarade, som visar en lübsk reaktion mot vad som skedde. Förklaringarna har skiftat. En något äldre forskning antog, att det berodde på att Lübeck var ovetande om traktaten eller att exempelvis de svenska förhandlingarna i Lübeck 1525 saknade Gustav Vasas fullmakt för underhandlingar med Nederländerna

---

³⁵ Gustav Vasa till »riksens råd uti Västergötland», Uppsala 28/10 1526, GR s. 309.

³⁶ Gustav Vasa till riksråden i Västergötland »herr electus, herr Ture och i flere gode män», Uppsala 26/12 1526, GR s. 336.

³⁷ Se nedan s. 29 ff.

eller att den nederländska konkurrensen inte var att frukta.³⁸ En senare forskning har genom nytt källmaterial visat, att Lübeck kände till förhandlingarna och att fullmakt fanns. Den har därför funnit underhandlingarna hotfulla för Lübecks handelsvälde.³⁹ Senast har Kjell Kumlien framhållit, att 1525 års svenska närmande till Nederländerna »skedde med Lübecks vetskap och medgivande – om också inte med dess djupare gillande». Han betonar, att från svensk sida saltförsörjningen var det viktigaste i en svensk-nederländsk handel. Denna handel spelade inte den främsta rollen inom den svensk-lübska handeln. Lübecks koncilianta hållning kan också, menar han, ha betingats av de praktiska svårigheter, som fanns för en direkt handelskontakt. Nederländerna ville ha frihet att handla överallt och tullfrihet överhuvudtaget, vilket stred mot både den svenska statsmaktens och Lübecks intressen. De nederländska styresmännen ville för övrigt inte heller stödja den svenske usurpatorn. Förhandlingarna 1525–1527 behövde därför inte irritera Lübeck i alltför hög grad, då staden kände till svårigheterna.⁴⁰

Grundvalen för dessa och liknande resonemang är främst bristen på källor, som kunnat visa Lübecks reaktion. Nu finns emellertid källor bevarade, som visar, att Lübeck inte gillade det skedda.

Omedelbart efter det att traktaten kommit till stånd 1525, kan man konstatera en kraftig lübsk reaktion. Staden var mycket missnöjd med de förda underhandlingarna mellan Sverige och Nederländerna. Enligt Lübeck borde de ha skötts av dess representanter, då staden 1524 fått svenska fullmakter till sådana förhandlingar. Traktaten hade tydligen i travestaden kommit som en överraskning och en mycket oangenäm sådan. De

---

³⁸ HANDELMANN, *Die letzten Zeiten*, s. 270 not 55, ALLEN, *De tre nordiske Rigers Historie* 5, s. 359 not 50, SPRINCHORN, *Sveriges förbindelser*, HT 1885, s. 120.

³⁹ HÄPKE, *Karl V.*, s. 126.

⁴⁰ KUMLIEN, *Hanseaterna*, s. 422 ff.

svenska sändebuden fruktade också den uppkomna situationen och lät därför kalla på de nederländska förhandlarna för att med dem diskutera det nya läget.⁴¹

Under 1526 tillkom nya lübska missnöjesanledningar som en följd av Gustav Vasas självständiga politik. Det fanns då i Lübeck ett starkt missnöje över att kungen inställt betalningen av den lübska skulden, och över att han underkände vissa poster i 1524 års skuldtablåer. Lübeck framförde hotelser om att gå samman med den fördrivne Kristian II. Förhandlingar inleddes också dem emellan, men de blev utan resultat.⁴² En notis i en arkivförteckning från 1600-talets början uppger vidare, att svenska legater 1526 vid det kejsrliga hovet fick motta en lübsk klagoskrift över den svenske kungen, som Lübeck hade överlämnat till kejsaren.⁴³

Det är självklart, att Gustav Vasas hållning gentemot Lübeck hängde samman med de alternativ, som fanns för hans politik, dvs. i detta fall Nederländerna.⁴⁴ Ekonomiskt kunde den nederländska handeln fylla viktiga svenska behov. Politiskt skulle ett svensk-nederländskt förbund bli ytterst värdefullt vid en svensk-lübsk konflikt. Den svenska politiken mot Lübeck kom att påverkas av de fortsatta svensk-nederländska förhandlingarna.

Förhandlingarna 1527 kan följas tämligen ingående tack vare bevarade relationer från båda sidor. Den svenske förhandlaren Olaus Magnus har skrivit en berättelse dagtecknad Danzig den 14 oktober 1527.⁴⁵ Från nederländsk sida föreligger protokoll-liknande redogörelser över förhandlingarna förda av Hollands advokat Aert van der Goes⁴⁶ och av Amsterdams sekreterare

⁴¹ HR III: 9, n. 134 § 15. Se också ovan s. 15.

⁴² G. CARLSSON, Wulf Gyler i svensk tjänst, HT 1922, s. 295 f.

⁴³ RA, Ämbetsarkivet, Vortzeichnung der furnemisten teutschen Handlungen, fol. 18v. – En parallell finns vid förhandlingarna 1551 mellan Sverige och Nederländerna. LUNDKVIST, Gustav Vasa och Europa, s. 316 f.

⁴⁴ För övriga alternativ se LUNDKVIST, Gustav Vasa och Europa, s. 104 ff.

⁴⁵ HSH I, s. 7 ff.

⁴⁶ VAN DER GOES, Register, s. 41 f.

Andries Jacobsz⁴⁷. Den senare redogörelsen är den utförligaste.

Olaus Magnus hade med sig kungens instruktioner och ett ratifikationsbrev daterat den 18 april 1527. Han medförde också 1526 års ratifikationsbrev på tullfrihet för salt, eftersom det inte kunnat överlämnas vid förhandlingarna i Nienburg. 1527 års ratifikationsbrev medgav fri handel i Sverige och särskilt i Stockholm, Kalmar, Söderköping, Åbo och Nylödöse mot samma förmåner i Nederländerna. Brukliga avgifter skulle dock även i fortsättningen betalas. Opartisk rätt skulle gälla. I de uppräknade städerna och för övrigt, där möjlighet gavs, skulle lotsar tillhandahållas. Vid förlisning skulle köpmännen ha rätt att ta reda på sitt gods och mot en rimlig bärgningslön få folk till sin hjälp. Uppsägning av traktaten skulle ske sex månader i förväg antingen hos kungen själv eller också hos två av riksråden. Sverige skulle förete sin uppsägning i Amsterdam. De sex månadernas uppsägningstid skulle räknas inte från uppsägningsbrevets datum utan från den dag, då det nådde adressaten. Under tiden skulle de givna friheterna gälla. Bekräftelsebrev på dessa bestämmelser skulle lämnas från nederländsk sida. Den svenska ratifikationen var besegrad endast av kungen däremot inte av riksrådet.⁴⁸

Olaus Magnus hade också av kungen mottagit förmaningar att inte göra för stora medgivanden. Särskilt gällde detta i fråga om tullen, då nederländarna var lika intresserade av svenska varor som svenskarna av deras. Envisades man i Nederländerna på någon punkt, skulle han kunna göra eftergifter, men de skulle inte beseglas. Önskade man i Nederländerna »någon högre frids stadfästelse», skulle man under sommaren skicka »fullmyndiga» sändebud till Sverige för underhandlingar.⁴⁹

---

⁴⁷ »Effect van een dachuert gehouden jnd. Hage bijd. sess grote steden den viijen julij anno xv^cxxvij» och »Effect van tguten te Gandt gedaen js jnde voirs. saecke», Amsterdam, Gemeente Archief, Prothocolle, fol. 156–159.

⁴⁸ Gustav Vasas bekräftelsebrev, Stockholm 18/4, ST 4, s. 116 ff.

⁴⁹ Gustav Vasa till Olaus Magnus, Stockholm 22/4 1527, GR s. 143 ff.

Vid midsommartiden 1527 kom Olaus Magnus till staden Gent, där ärkehertiginnan Margareta uppehöll sig. Han tog omedelbart kontakt med henne. Inför regentinnan och hennes råd med Jehan de Carondelet, ärkebiskop av Palermo, och Anton van Lalaing, greve till Hoogstraten, i spetsen redogjorde han för orsaken till sin beskickning. Han överlämnade också sina brev och instruktioner och utbad sig samtidigt ett reversalbrev.⁵⁰

Olaus Magnus' andraganden rörde i huvudsak två ting. Det första ärendet gällde den svenska kyrkans electi, dvs. de utsedda men av påven inte konfirmerade biskoparna. Han skulle söka förmå kejsaren att skriva till påven för att utverka electi's konfirmation utan inbetalning av sedvanliga penningavgifter. Orsaken till en sådan åtgärd angavs vara, att bönderna började bli lutheraner och inte ville, att pengar skulle sändas till Rom. Bönderna skulle emellertid kunna tyglas, om biskoparna fick påvens konfirmation. Det kan konstateras, att Olaus Magnus i denna punkt inte haft kunglig fullmakt men väl sin brors, archielectus Johannes Magnus' uppdrag.⁵¹ Olaus Magnus' andra ärende gällde »ett evigt bestånd» på vissa villkor, som förklarats i ett särskilt brev.

Vid denna tid uppehöll sig Hollands advokat Aert van der Goes vid hovet. Han lät framföra, att ärendena hade principiell betydelse. Därför hemställde han om att de holländska städerna måtte få behandla dem vid sin sammankomst inom kort. Hans begäran villfors. För att informera städerna lät van der Goes sammanställa utdrag ur den svenske kungens brev. Den 8 juli

⁵⁰ Olaus Magnus' redogörelse, HSH 1, s. 9 ff.

⁵¹ Denna punkt saknas helt i alla mellan Gustav Vasa och Olaus Magnus växlade skrivelser. Däremot var Johannes Magnus mycket intresserad av denna fråga. Svaret från kejsarligt håll riktas också till Johannes Magnus. Se nedan s. 27. För det sammanhang, som punkten skall placeras in i, se S. KJÖLLERSTRÖM, Gustav Vasa und die Bischofsweihe, Für Kirche und Recht, Festschrift für Johannes Heckel, s. 164–183 särskilt s. 175 ff., och för liknande försök i Polen G. CARLSSON, Johannes Magnus och Gustav Vasas polska frieri, KÅ 1922, s. 26 f., 53 ff.

föredrog han dessa utdrag vid en sammankomst mellan Amsterdam, Dordrecht, Haarlem, Delft, Gouda och Leyden. Diskussionen kom att gälla handeln och »ett grundligt bestånd och en fast allians» (een grondelicke Bestant ende vaste Aliantie).

Amsterdam menade, att en uppgörelse på allt sätt borde stödjas och befordras. Från Sverige kom nämligen en rad betydelsefulla produkter som silver, koppar, allehanda pälsverk, hudar, talg, fett- och andra varor, vilka Lübeck och andra östersjöstäder brukade hämta därifrån. Sedan sålde de dem dyrt till de nederländska köpmännen. Lübeck sökte också driva ut nederländarna ur Östersjön och utrustade krigsfartyg mot dem med svenska medel. Staden gav sedan Sverige skulden för övergreppen. Genom det föreslagna förbundet skulle emellertid sådant förhindras i framtiden. Villkoren hade redan vid tidigare underhandlingar diskuterats med svenskarna av Aert van der Goes och Simon van Assendelft. Goda möjligheter till en uppgörelse hade då funnits. Samma möjligheter syntes öppna sig även nu genom kungens brev.

I dessa förhandlingar mellan de holländska städerna spelade Amsterdam den ledande rollen. Även de andra städerna instämde i Amsterdams åsikt om det lämpliga i ett förbund med Sverige. Man beslöt att sända Aert van der Goes, Simon van Assendelft och Andries Jacobsz till Gent och regentinnan. De skulle där främja tillkomsten av »ett grundligt bestånd och en fast allians» med Sverige till handelns fromma.

Förbundet skulle uppsägas på det av den svenske kungen föreslagna sättet (svenska skrivelser skulle riktas till Hollands råd). Traktatsbrevet skulle emellertid närmare definiera tullfriheten för salt och andra varor, lotsarnas betalning, konvojeringen, platser där lotsar och konvojfartyg stod att finna osv. Handeln borde vara lika fri för de nederländska köpmännen som för landets egna invånare och allierade. De nederländska köpmännen skulle vidare ha rätt till egna faktorier och liggare i de svenska hamnarna för att där köpa och sälja. Till de fast-

ställda hamnarna skulle de ha rätt att komma med så många fartyg, som de önskade. De i Nienburg 1526 diskuterade villkoren borde ges. Det svenska sändebudet skulle betalas för sina kostnader i Nederländerna av de holländska städerna. Det var bättre, att man lade ut en summa pengar på honom i deras eget land än att man var tvungen skicka sändebud till Sverige för stora kostnader.⁵²

De holländska städernas representanter var alltså starkt böjda för ett samgående. Det politiska förbundet motiverades nu liksom 1525 av handelsintressena och rivaliteten med Lübeck. Från holländsk sida skulle det svenska förslaget till förbund och allians inte avslås, då de nederländska myndigheterna skulle ta slutlig ställning till frågan. De holländska fordringarna på handelsfrihet var emellertid ur svensk synvinkel mycket långtgående men däremot ur holländsk och nederländsk fullt normala.⁵³

Den 13 juli sammanträffade representanterna från Holland med ett antal av regentinnans rådgivare i Gent. Därvid konstaterade man, att det svenska ärendet behandlats av de holländska städerna. Men man borde också diskutera frågan med Antwerpen, Hertogenbosch, Middelburg och Zierikzee. Så skedde och den 23 juli kunde representanterna från Holland, Antwerpen och Middelburg samlas i augustinerklostret i Gent till överläggningar. Där kom man överens om att breven, som den svenske ambassadören medförde om ett evigt bestånd, »inte var tillräckliga» (nijet genouch gemaect). Vissa artiklar ändrades därför enligt ett samma dag författat utkast. Beslutet biträdades något senare av Zierikzee's representant, då han infann sig. Aert van der Goes författade ett reversalbrev på grundval

---

⁵² VAN DER GOES, Register, s. 41 f., och Andries Jacobsz' Prothocolle. Jfr referat hos J. TER GOUW, Amsterdam 4, s. 117 f.

⁵³ För de nederländska principerna och förhållandena se K. VER HEES, Niederländische Handels- und Finanzpolitik unter Karl V., Economisch-historisch Jaerboek 1934, s. 190 ff.

av vad man hade kommit fram till. De holländska representanterna fick därefter i uppdrag att framlägga det beslutade inför regentinnan.⁵⁴

Den 29 juli fick Aert van der Goes företräde inför det sekreta rådet, där regentinnan Margareta godkände, vad som förevarit liksom hans koncept till reversal. Invändningar kom emellertid från rådet Gerard Mulert, som framhöll faran av att ingå en traktat med Sverige, då man tänkte på den fördrivne Kristian II. I brevet borde vidare intas den svenske kungens brev ord för ord. Dagen därpå hade han emellertid ändrat mening och godkände van der Goes' koncept. Vid utskriften av reversalbrevet, som verkställdes av Andries Jacobsz, följdes därför det ursprungliga konceptet. Brevet daterades 29 juli.

Den 31 juli samlades de holländska deputerade tillsammans med Olaus Magnus, Gerard Mulert m. fl. hos Jehan de Carondelet. Den svenske representanten fick nu besked om sina andraganden. Beträffande den första punkten om biskoparnas konfirmation utan pengar till Rom svarade Jehan de Carondelet, att kejsaren och regentinnan i sinom tid gärna ville skriva till påven om detta. För tillfället var det emellertid inte lämpligt, då påven var tillfångatagen. Man skulle dock från nederländsk sida lämna brev i denna sak till archielectus i Uppsala. I fråga om den andra punkten om ett evigt förbund framhölls, att regentinnans brev därom skulle överlämnas, men att den svenske kungen och det svenska riksrådet skulle skicka »behöriga brev om beståndet». När så hade skett, skulle också kejsaren, regentinnan, Antwerpen i Brabant, Dordrecht, Haarlem, Delft, Leyden och Amsterdam i Holland, Middelburg och Zierikzee i Zeeland skicka ratifikationer.⁵⁵

Vid detta tillfälle ansatte man också den svenske delegaten med frågor på olika punkter. Olaus Magnus sökte – enligt egen uppgift – efter bästa förmåga att besvara dessa frågor. De gällde

⁵⁴ Andries Jacobsz' Prothocolle.

⁵⁵ Andries Jacobsz' Prothocolle.

i huvudsak handelns frihet och varför den svenska ratifikationen endast hade kungens sigill däremot inte riksrådets. Vidare ville man, att de givna friheterna även skulle omfatta Ostfriesland. Vad beträffade »det fridsförbund», hade den svenske legaten på allt sätt tillfredsställt dem, så »att de alltid vilja vara E. Maj:t till vilja och tjänst både nu och i framtiden såsom deras egen herre» för att använda Olaus Magnus' egna ord till Gustav Vasa.⁵⁶

Den 1 augusti fick Olaus Magnus sitt avsked, och följande dag erhöll han breven till archielectus i Uppsala från Jehan de Carondelet om biskoparnas konfirmation. Vid samma tillfälle mottog han också regentinnans brev.⁵⁷

Ärkehertiginnans brev innehåller dels en översikt över förhandlingarna – dock inte allt – dels Nederländernas krav. Det framhålles, att man på nederländsk sida accepterar kungens brev, trots att det inte som tidigare var beseglat även av riksrådet. Man framförde också de flesta av de tidigare nämnda kraven på fri handel. Tullfriheten för salt borde utsträckas även till andra varor. Ytterligare upplysningar begärdes om lotsarna, bärgningslönen vid skeppsförlisning, konvojskepp osv. Uppsägningen från svensk sida skulle ske till Hollands råd och president, residerande i Haag, förutom till staden Amsterdam. Så snart man i Nederländerna fått Gustav Vasas och riksrådets öppna brev på allt detta, beseglat i behörig form, skulle kejsarens och de övrigas reversalbrev översändas.⁵⁸

Regentinnans brev var alltså i stort sett en upprepning av vad som tidigare kommit fram i samband med förhandlingarna.

⁵⁶ Olaus Magnus' redogörelse, HSH 1, s. 15 ff., citatet s. 21.

⁵⁷ Andries Jacobsz' Prothocolle.

⁵⁸ Regentinnan Margaretas reversalbrev, Gent 29/7 1527, ST 4, s. 119 ff. Andries Jacobsz' Prothocolle lämnar kommentarer till reversalbreven. Det framhålles där, att först skulle »des Rentmesters van Bewester Schelt scepen» avgå till Sverige, vidare betonas kraven på rätt till handel överallt m. m. liksom också att kravet på handel vid alla tider innebar, att man ville förhindra, att ett skepp fick ligga endast sex veckor.

Från nederländsk sida sköt man särskilt fram kravet på frihandel. Detta krav var intet speciellt för just dessa underhandlingar utan en genomgående princip i den nederländska handeln.⁵⁹ Det fanns i dessa underhandlingar ingen ovilja mot ett politiskt samgående med Sverige. De holländska städerna betonade vid flera tillfällen det önskvärda i ett sådant samgående. Särskilt drev den i östersjöhandeln mest engagerade staden Amsterdam denna linje. Man kan inte heller hos regentinnan Margareta finna någon motvilja på denna punkt. Hon gillade och godkände ett närmare förbund. I hennes reversalbrev stod dörren öppen för fortsatta underhandlingar. Kejsarens inställning var åtminstone i september 1526 positiv, då han godkände 1525 års traktat med dess bestämmelse om närmare förhandlingar för ett politiskt samgående.⁶⁰ Den reservation, som fanns på nederländskt håll, kom fram mer i förbigående. Gerard Mulerts invändning, att man borde tänka på Kristian II hade tydligen inte tillräcklig resonans, vilket framgår av hans slutliga ställningstagande till förmån för förbundet.⁶¹ Spelade förbindelserna mellan Karl V och Kristian II någon roll i samband med dessa underhandlingar, kan de i varje fall inte med tillgängligt material visas ha varit avgörande för deras utgång. Initiativet till fortsatta förhandlingar låg hos den svenske kungen och det svenska riksrådet. Från nederländsk sida var dörren öppen.

Varför följde då inte vidare förhandlingar, som kunde medföra ett fast och slutligt förbund? I tidigare forskning har man – utan kännedom om de här utnyttjade nederländska källorna – sökt besvara frågan. Vissa forskare har betonat de principiella olikheter, som fanns i svensk och nederländsk uppfattning.⁶²

---

⁵⁹ Se ovan s. 25 not 53 anförnt arbete.

⁶⁰ Karl V:s ratifikation, Granada 19/9 1526, ST 4, s. 113 ff.

⁶¹ Se ovan s. 26. För den kejserliga och nederländska inställningen till Kristian II vid denna tid se HÄPKE, Karl V., s. 136 ff.

⁶² FALK, Gustaf Vasas utrikespolitik, s. 57.

Man har också hävdad, att kejsaren inte kunde tänkas stödja den svenske usurpatorn mot sin svåger Kristian II.⁶³ Kjell Kumlien, som senast behandlat problemet, har också förutom de redan framförda synpunkterna betonat, att man »på ansvarigt svenskt håll» fann »försiktighet vara av nöden gentemot holländarna» dvs. nederländerna. Man borde därför hålla fast vid Lübecks privilegier med hänsyn till penningsskulden.⁶⁴

Ovan har konstaterats, att vissa av det svenska riksrådets medlemmar i slutet av 1526 manade till försiktighet vid eventuella förbundsunderhandlingar mellan Sverige och Nederländerna. Man ville inte utmana Lübeck.⁶⁵ I brevväxlingen mellan kungen och de i Västergötland bosatta riksråden med electus i Skara, Magnus Haraldsson, och Ture Jönsson (Tre Rosor) i spetsen framkom samma inställning under vintern och våren 1527.⁶⁶ För båda parter var det i dessa skrivelser klart, att alternativen var Lübeck eller Nederländerna.⁶⁷

I samband med riksdagen i Västerås i juni 1527 tog riksrådet ställning till av kungen framställda frågor.⁶⁸ Två av dessa är av väsentligt intresse i detta sammanhang. Den första frågan gällde »Om de lübskes privilegier?» och den andra »Om den handling med de holländare skall yttermera stadfästas eller yttermera bebund göras?»

På den första frågan svarade riksråden, att det inte var rådligt att kränka Lübecks privilegier, innan skulden var betald. Det var bättre, att lübeckarna själva fick bryta dem. Då kom

⁶³ TER GOUW, *Geschiedenis van Amsterdam* 4, s. 118, HÄPKE, *Karl V.*, s. 128.

⁶⁴ KUMLIEN, *Hanseaterna*, s. 422 ff.

⁶⁵ Se ovan s. 19.

⁶⁶ Gustav Vasa till riksråden i Västergötland, Gripsholm 17/3, 2/4 1527, GR s. 100 ff., 113 f., desamma till Gustav Vasa, Lidköping 1/5 1527, GR s. 413 f. Jfr också kungens instruktioner för Johan Turesson (Tre Rosor) och Jakob Krumme för underhandlingar med samma riksråd, Gripsholm 17/3 1527, GR s. 102 f.

⁶⁷ Jfr Hans Brasks klara utformning i hans brev till Ture Jönsson (Tre Rosor), Linköping 9/12 1526, GR s. 421.

⁶⁸ SRA I: 1: 1, s. 100 f.

svenskarna i ett bättre läge än om de var orsaken till brytningen. Möjligheten fanns för övrigt, att Lübeck redan hade brutit dem.

Den andra frågan besvarade riksråden med att det var bäst, att inget annat förbund gjordes för tillfället än att man gav nederländarna frihet att uppsöka rikets hamnar för att köpa och sälja.

Kungen uppställde alltså i sina frågor klart alternativen Lübeck eller Nederländerna. Riksråden valde Lübeck. De ville inte åstadkomma en brytning med hansestaden. Det var samma program, som riksråden i Västergötland hade förfäktat i sin brevväxling med kungen. Motivet för deras ställningstagande var i den, att det med oro inom och utom landet var oklokt att kränka Lübecks privilegier. Ett sådant handlingssätt kunde lätt medföra stora besvärligheter. I början av maj 1527 hänvisade de direkt till upproret i Dalarna.⁶⁹ Om riksrådet var ense eller splittrat i sin uppfattning, framgår inte av tillgängligt material. I det bevarade rådslaget protesterade i varje fall inte de, som eventuellt hade en annan mening. De västgötska riksrådets mening blev bestämmande.

Gustav Vasa däremot var inställd på ett förbund med Nederländerna. Detta faktum visas både av hans inställning tidigare och av den envishet, med vilken han framställde alternativet Nederländerna. I breven till riksråden framhöll han effektfullt landets dåliga försörjningsläge mot de möjligheter, som en kontakt västerut erbjöd. De lübska privilegierna bar skulden för bristen på viktiga varor. Vidare skickade Gustav Vasa på egen hand Olaus Magnus till Nederländerna för att skapa ett fast förbund och en allians – så uppfattades hans förslag på nederländskt håll. Han ratificerade ensam ratifikationsbrevet, vilket var en nyhet i jämförelse med tidigare sedvänja. Olaus Magnus

---

⁶⁹ Riksråden i Västergötland till Gustav Vasa, Läckö 17/3, Lidköping 1/5 1527, GR s. 410f., 413f. I sitt brev den 17/3 varnade riksråden för att föra kronans varor till Nederländerna, då Severin Norby och skeppar Clement utgjorde en fara för sjöfarten.

skulle förklara detta handlingssätt med att kungen inte hade hunnit sammankalla riksrådet i tid för det dåliga väglagets skull.⁷⁰ Gustav Vasa dolde också i underhandlingarna med de västgötska riksråden sitt syfte med Olaus Magnus' resa till Nederländerna.

I skrivelserna mellan kungen och de västgötska riksråden var det under vintern och våren 1527 endast tal om »den frids till-sägelse», som hade bestämts i Lübeck 1525 och som skulle gälla till påsken 1528. Olaus Magnus framförde emellertid till ärkehertiginnan Margareta och hennes rådgivare förslag om »ett evigt bestånd på vissa villkor», som närmare förklarades i Gustav Vasas brev.⁷¹

Det var alltså en bestämd skillnad mellan kungens ståndpunkt i de förda underhandlingarna i Nederländerna och den i brev-växlingen med riksråden. De senare har konsekvent förts bak-om ljuset.

Alla kungens försök att få till stånd ett närmare samgående med Nederländerna föll på riksrådets avstyrkande. Det var anledningen till att de svensk-nederländska förhandlingarna 1527 inte fick någon fortsättning. Gustav Vasa, den nederländska regeringen och städerna var beredda ingå en politisk allians, men det svenska riksrådets hållning stjälpde planerna. »På ansvarigt svenskt håll» var man inte ense om politiken mot Nederländerna.

Det är mot denna bakgrund man måste se den svenska politiken gentemot Lübeck kring månadsskiftet juni-juli 1527. Kungen och riksrådet accepterade då i viss utsträckning skuld-betalningar till travestaden. På samma sätt förstås de svenska eftergifterna i september samma år.⁷² Gustav Vasas försök att

---

⁷⁰ Gustav Vasa till Olaus Magnus, Stockholm 22/4 1527, GR s. 143 f.

⁷¹ Andries Jacobsz' Prothocolle, Amsterdam, Gemeente Archief. Se också ovan s. 31.

⁷² För dessa underhandlingar se HR III: 9, n. 385, och CARLSSON, Wulf Gyler, HT 1922, s. 297 ff.

med Nederländernas hjälp komma till rätta med Lübeck hade misslyckats.

II

Ett politiskt samgående med Nederländerna kom inte till stånd. Däremot fortgick av olika tecken att döma handeln mellan de nederländska områdena och Sverige. Kungen lät också gynna nederländska köpmän.¹

Gustav Vasas försök att genom anknytning till Polen och Danzig skapa förutsättningar för en antilübsk politik gick under 1528 om intet. Han tvingades därför till en uppgörelse med Lübeck. I mars 1529 slutförde kungens utsända förhandlingarna, och en överenskommelse kom till stånd i tvistefrågorna. Under de närmaste åren rådde ett relativt gott förhållande mellan Sverige och Lübeck.²

Inom landet vidtog Gustav Vasa från 1527 och framåt olika åtgärder för att stärka sin ställning. I samband med västeråsriksdagen – delvis redan tidigare – började kungen en för adeln gynnsam förläningspolitik.³ Iakttagelsen skall sammanställas med vissa andra fakta. Under 1527 och de följande åren visade kungen ett tydligt misshag med Ture Jönsson (Tre Rosor) och kretsen kring honom. Efter riksdagen i Västerås påtalade Gustav Vasa Ture Jönssons försumlighet med rusttjänsten och hotade med länsindragningar, om han inte bättrade sig. 1528 frändömdes han ett stort antal gods i tvisten om arvet efter Sten Sture d. ä. och dennes maka. I augusti 1527 framtogs Nils Olovsson (Vinge) en häradsförläning i Dalsland.⁴ Samtidigt gav kungen stora förläningar åt en annan grupp med Lars Siggesson

---

¹ GR 1528, s. 160, GR 1529, s. 393, GR 1530–31, s. 208, jfr s. 36 ff., 218 f., 555 ff.

² Se vidare LUNDKVIST, Gustav Vasa och Europa, s. 105 ff.

³ HAMMARSTRÖM, Finansförvaltning, s. 200 ff.

⁴ För fakta se GR 1527, s. 306 f., 436 ff., och J. A. ALMQUIST, Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523–1630 I, s. 63 ff., 2, s. 178.

(Sparre), Holger Karlsson (Gera) och Erik Fleming i spetsen.⁵ Förläningspolitiken gynnade alltså dem, som stödde den kungliga politiken, eller sådana, som Gustav Vasa måste eller ville vinna för sina syften.

Av allt att döma drev Gustav Vasa en bestämd politik vid rekryteringen till riksrådet. De nya riksrådsmedlemmarna 1528 och 1529 med Johan Turesson (Tre Rosor) och Måns Johansson (Natt och Dag) i spetsen var samarbetsvilliga män på ett helt annat sätt än de västgötska riksråden.⁶

Det förefaller också finnas ett bestämt samband mellan riksrådsrekrytering och förläningspolitik. Under senmedeltiden var praxis den, att förlänningar följde med inträdet i riksrådet. Detta faktum skulle alltså kunna förklara, varför de nya männen från 1527 och framåt erhåller en rad sådana. Men samtidigt kvarstår, att Måns Johansson fick stora förlänningar redan 1527, trots att han blev medlem av riksrådet först 1529. Det verkar därför naturligt att anta en bestämd, samverkande tendens vid riksrådsrekrytering och förläningspolitik.⁷

I alla händelser blev både förläningspolitiken och riksrådsrekryteringen medel i kungens hand att komma till rätta med besvärliga element bland högadeln. Gustav Vasa fick nya samarbetsvilliga män till riksrådet. Samtidigt fick han bort sina gamla motståndare. Hans Brask avvek ur riket, och de motspänstiga riksråden i Västergötland miste sina ställningar i samband med västgötaupproret 1529. Riksrådet blev som en följd av den pågående utvecklingen alltmer ett verktyg för kungens politik. Hans utrikespolitiska planer behövde inte längre hindras av ett oppositionellt riksråd.

---

⁵ GR 1527, s. 1, 33, 264, 265, 314, GR 1528, s. 153 f., 192, GR 1529, s. 243, 276, 287. Jfr HAMMARSTRÖM, Finansförvaltning, s. 203, 242 f.

⁶ Jfr rådslängden i SRA I: 1: 2, s. 830 ff.

⁷ Jfr riksrådens uttalande sommaren 1527 om kungens rätt att själv bestämma antalet riksråd och deras önskan att i vissa fall slippa förlänningar. SRA I: 1: 1, s. 101.

Under 1531 inträdde en försämring i Sveriges relationer till Lübeck. Därtill kom andra bekymmer för Gustav Vasa. Under hösten samma år landsteg nämligen den fördrivne unionskungen Kristian i Norge. Händelsen tvingade Sverige, Danmark och Lübeck till samarbete mot honom. Men samtidigt uppstod en motsättning mellan de nordiska rikena och Nederländerna, då Kristians expedition utrustats i de nederländska områdena och fått aktivt stöd därifrån. Lübeck anade nya möjligheter mot sina rivaler inom östersjöhandeln. Staden fick också Danmark att spärra Öresund för de nederländska skeppen. De förbundnas framgångar och Kristians tillfångatagande sommaren 1532 gjorde, att förhållandet till Nederländerna blev ett annat. Från nederländskt håll hävdade man nämligen, att Kristian endast hade fått hjälp av enskilda nederländare däremot inte av myndigheterna. Det var också tydligt, att både svenskar och danskar önskade, att frågorna om Nederländernas handel och hjälpen åt Kristian skulle skiljas åt. Lübeck åter ville koppla samman dem för att på det sättet fördjupa splittringen mellan de förbundna och Nederländerna. Men travestaden kunde inte få med sig de övriga hansestäderna. Följden blev, att man den 9 juli 1532 kunde slutföra en traktat, som ordnade relationerna mellan de förbundna och Nederländerna. De senare återfick rätten till fri sjöfart genom Öresund. I gengäld måste de lova att inte längre stödja Kristian i hans planer mot Norden – man visste den 9 juli ännu inte, att den tidigare unionskungen då var tillfångatagen. De förbundna ägde vidare rätt till skadestånd från enskilda i Nederländerna. Men om detta skulle ytterligare förhandlingar äga rum.⁸

Underhandlingarna om skadestånd överlät Gustav Vasa till den danske kungen Fredrik I.⁹ Meningsmotsättningarna mellan

⁸ HR IV: 1, s. 56–128, L. LAURSEN i Danmark-Norges Traktater (DNT) 1, s. 124 ff. Traktaten i ST 4, s. 139–142.

⁹ Gustav Vasa till Fredrik I, Kalmar 12/9 1532, GR 1532–33, s. 135 ff., jfr GR 1534, s. 347.

Danmark och Nederländerna om skadestånden var tidvis skarpa, och först under våren 1533 utjämnades de. I september samma år resulterade förhandlingarna i ett förbund, som bl. a. stadgade ömsesidig hjälp vid krig och ordnade samfärdseln mellan de båda kontrahenterna.¹⁰

Efter uppgörelsen 1532 skärptes alltmer Lübecks hållning mot Nederländerna. Den nya styrelsen i travestaden ämnade med vapenmakt hindra de nederländska köpmännens handel i Östersjön. I mars 1533 förklarade man krig. Lübeck önskade därvid få de tidigare bundsförvanterna Sverige och Danmark med på sin sida. Danmark orienterade sig emellertid, som vi sett, alltmer mot Nederländerna. Inte heller Gustav Vasa ville stödja Lübeck.

Vid de svensk-lübska förhandlingarna vårvintern 1533 erhöll de lübska sändebuden endast undvikande svar. Kungen var i stället fast besluten att utnyttja situationen till sin fördel. Han framställde krav på att strängnäsprivilegierna skulle upphävas och att en revision skulle komma till stånd i skuldfrågan. Strax därefter började han också utkräva tull av lübeckarna. Skarpa lübska svarsskrivelser och beslag av svenska varupartier i Lübeck förbättrade inte situationen. I juli lät man i Sverige upphäva privilegierna, samtidigt som all lübsk egendom i riket togs i beslag. Därmed var brytningen mellan Sverige och Lübeck ett faktum. De fortsatta underhandlingarna var resultatlösa, och tvisten syntes endast kunna lösas på krigisk väg.¹¹

Ett svenskt närmande till Nederländerna, Lübecks öppna fiende, blev efter brytningen en naturlig åtgärd.

---

¹⁰ För underhandlingarna se LAURSEN, DNT 1, s. 137 f., traktaten *ibid.*, s. 138–147.

¹¹ För brytningen med Lübeck och de följande förhandlingarna se CARLSSON, Wulf Gyler, HT 1924, s. 140 ff., och KUMLIEN, Hanseaterna, s. 428 ff.

III

Redan i juli 1533 hade Gustav Vasa planer på direkt kontakt med Nederländerna. Samtidigt var han mycket intresserad av Danmarks ställningstagande.¹

I ett brev av den 10 augusti 1533 till Severin Kiil på Älvsborg uppmanade kungen denne att försiktigt undersöka, vilka fullmakter som den nederländska flottstyrkan på väg mot Lübeck hade för underhandlingar med Sverige. »Men på slikt löst fundament, som ännu föregivet är», fortsatte kungen, »kunna vi icke giva oss i handling».² Severin Kiil sökte kontakt med flottan. I en nederländsk redogörelse för expeditionen mot Lübeck berättas, att skeppar Clement Andrieszoon i närheten av Marstrand hade fått ett brev från den svenske kungens ämbetsman på Älvsborg. Brevet innehöll ett erbjudande om hjälp åt kejsaren från Gustav Vasas sida.³ I sitt brev till Severin Kiil hade kungen särskilt uppmanat honom att ta kontakt med skeppar Clement för att få närmare upplysningar. Kungen var mycket angelägen om att få denne i sin tjänst och hade redan tidigare inlett förhandlingar med honom.⁴

Den 15 augusti hade Gustav Vasa fått sådana underrättelser, att han ansåg sig kunna skrida till direkta förhandlingar med Nederländerna. Den dagen utfärdade han kreditiv och befallningar för sina utsända, stockholmsborgarna Gerlach van Emb-

¹ GR 1532-33, s. 250 f., 255 ff., 262, 267.

² Gustav Vasa till Severin Kiil, Kalmar 10/8 1533, GR 1532-33, s. 266 ff.

³ Niederländische Akten und Urkunden zur Geschichte der Hanse und zur deutschen Seegeschichte (NA) 1, s. 142. Redogörelsen upplyser vidare om att Clement Andrieszoon och den svenske kungens utsände farit till Älvsborg, där en av kungens sekreterare uppehöll sig. Andrieszoon återvände sedan och avgav rapport till cheferna för flottavdelningen om sina underhandlingar med de svenska deputerade. – Se också de i RA, Titularregister B, fol. 41-41v, förtecknade skrivelserna till den nederländska flottavdelningens befälhavare och till Poppius Occo under hösten 1533. – För den nederländska flottexpeditionen mot Lübeck 1533 se HÄPKE, Karl V., s. 165 ff.

⁴ GR 1532-33, s. 240, 242, 250, 267, 326, 348, 352.

den och Didrik Rost, till den nya regentinnan i Nederländerna, drottning Maria av Ungern, kejsar Karl V:s syster.⁵

Den 6 oktober 1533 anlände sändebuden till Amsterdam och tog kontakt med Poppius Occo, bankir i Amsterdam och Gustav Vasas ombud där. De överlämnade till honom brev från kungen och framförde en begäran om råd och hjälp vid besöket hos drottning Maria. Genom Occos förmedling fick sändebuden rekommendationsbrev till drottningen från ståthållaren i Holland, Zeeland och Utrecht Anton van Lalaing och andra höga ämbetsmän.⁶ Mellan den 7 oktober och den 4 november led-sagades de av Amsterdams sekreterare Andries Jacobsz. Denne hade fått i uppdrag att främja ett fördrag mellan Nederländerna och Sverige. Via Utrecht följde han de utsända svenskarna till Bryssel och drottning Maria.⁷ Den 23 oktober kom de dit. Vid en audiens hos drottningen överlämnade sändebuden kreditivbrevet och framförde sina muntliga uppdrag.

⁵ Underhandlingarna 1533 kan följas tack vare att man vid de svensk-nederländska förhandlingarna 1551 sammanställde tidigare förhandlingsakter från 1525 och framåt. Dessa dokument finns i Wien, Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Belgien PC 9, C. No 89, fol. 2–68. De handlingar, som rör 1533 års underhandlingar, består bl. a. av en konceptartad redogörelse för sändebudens ankomst och har i avskrift Gustav Vasas kreditivbrev daterat Kalmar 15/8 1533 (fol. 58–59), översättningar till holländska och franska av vad sändebuden muntligen skulle framföra (fol. 60–63), underhandlingar om dessa andraganden (fol. 64–65) och drottning Marias svar den 27/10 (fol. 66–68). Om de konceptartade anteckningarna i anslutning till dokumenten se nedan s. 39 not 9. Jfr också LUNDRVIST, Gustav Vasa och Europa, s. 309 not 2.

⁶ Poppius Occo till Gustav Vasa, Amsterdam 10/10 1533, GR 1532–33, s. 421; jfr också det i RA, Titularregister B, fol. 41v, förtecknade brevet till Poppius Occo av 3/12 1533 »orlog wider denen von Lubeck betreffend». – För Poppius Occo se NA 1, personregistret. Det är av intresse att notera, att Occo var bankirfirman Fuggers representant i Nederländerna. Se G. VON PÖLNITZ, Fugger und Hanse, s. 57.

⁷ Amsterdam, Gemeente Archief, Stadrekening, Rekeninghe Meester Peters Colijns ende Cornelius Loen ... 1534 (Thes. Rek.), fol. 41. Jfr NA 1, s. 140 not 3, och TER GOUW, Geschiedenis van Amsterdam 4, s. 230. För Amsterdams välvilliga ställningstagande nu liksom under 1520-talet se brevet från den holländske rådssekreteraren Pieter van Sinte Pieters till ståthållaren Anton van Lalaing, Haag 4/11 1533, NA 1, s. 140 f.

I kreditivbrevet framhöll kungen, att han själv hade önskat besöka drottningen, men att han nu inte kunde det på grund av det allvarliga läget. I stället hade han befallt sina sändebud att framföra hans andraganden. Han hoppades, att drottningen skulle uppta dem väl.

De muntliga andragandena finns bevarade i en holländsk och en fransk översättning. Sinsemellan överensstämmer de i huvudsak.⁸ De har följande innehåll. Eftersom Lübeck var i krig med Nederländerna, var den svenske kungen och hans undersåtar förvånade över att de nederländska provinserna kunde tåla Lübecks övermod och krigiska uppträdande utan att bekämpa staden. Någon brist på pengar och krigsskepp kunde man nämligen på svenskt håll inte föreställa sig, att Nederländerna hade. Om nu kejsaren och hans undersåtar önskade förhandlingar med Sverige, var sändebuden beredda lämna vidare upplysningar. De skulle då framföra, att det fanns goda svenska hamnar både på väst- och ostkusten. De skulle också omtala, att den svenske kungen var väl benägen (*wel geneycht, bien deliberé*) för en allians mellan å ena sidan sig och sina efterkommande och å den andra kejsaren och huset Burgund. Önskade kejsaren och Nederländerna ett sådant förbund, borde de skicka sändebud till Sverige med fullmakter att sluta och besegla denna allians. Om kejsaren ämnade angripa Lübeck, skulle Gustav Vasa komma honom och hans undersåtar till hjälp. Hjälpen skulle omfatta krigsskepp, folk och förnödenheter, som kungen var välförsedd med. På svensk sida hade man också en stor och krigsutrustad kravell. Ville kejsaren köpa den, skul-

⁸ Den holländska översättningen har följande överskrift: *Translacie vuyt zweetze taele jn neederduytch, Memoriael voer Geerloch van Eemden ende Dirck Rost van tgunt zij westwaerts handelen zullen van weegen ende jnde naeme der Co. W. ende tRyck van Sweeden, medan den franska har: Substance de linstruction ou memoire exhibe en thiois par les deputez du Roy de Swede le xxiiij^e jour doctobre xv^exxxiiij, Memoire pour Geerlof van Eempden et Diuck Rosse de ce quils auront afferir au pays de weste de par et au nom du Roy et du Royaulme de Swede.*

le kungen leverera den fullt utrustad eller på det sätt, som man kom överens om. I betalning ville svenskarna ha mindre krigsfartyg som bojertar o. dyl. Gustav Vasa ville också ha garantier för att han och Sverige inte skulle utsättas för något från kejsarens sida på grund av att Kristian II fördrivits. Denne hade ju, som alla visste, tagit Sverige med våld och utan all rätt. Han hade inte heller hållit sina löften och hade varit en stor tyrann. Sändebuden slutade med en försäkran om att Gustav Vasa gärna ville vara kejsarens vän.

Enligt nära samtida anteckningar på de bevarade dokumenten lät drottningen uppdra åt Jehan de Carondelet, Gerard Mulert och Josse Aemson de Bouch att sköta förhandlingarna med de svenska utsända.⁹ Uppgiften bekräftas delvis av drottning Marias brev till Karl V från mitten av november 1533, som omtalar, att drottningen befallt de två sistnämnda att föra underhandlingarna.¹⁰ Enligt anteckningarna hade de nederländska rådgivarna studerat de muntligen framförda andragandena, som även förelåg i skrift. Den 24 oktober var de ense om att man borde fråga de svenska sändebuden om vissa av deras framförda förslag. Det skedde samma dag.¹¹

Man ville veta, om kejsarens undersåtar var tvungna att komma till Sverige för köpenskap, eller om endast de, som så önskap, kunde komma. Vidare begärde man få veta, vilken behand-

---

⁹ Jehan de Carondelet var ledare för det sekreta rådet och Josse Aemson de Bouch var expert på nordiska frågor. – De olika dokumenten har givits en ram genom redogörelser och anteckningar antingen före vederbörande dokument eller också efter detsamma, i några fall har kommentarerna satts i marginalen. Anteckningarna eller kommentarerna är skrivna på holländska och gjorda av samma hand tydligen av någon sekreterare. Delvis är de på grund av sin konceptartade karaktär mycket svårtolkade. De torde ha tillkommit i samband med de svensk-nederländska förhandlingarna 1551 på grundval av bevarade, äldre redogörelser. Jfr LUNDKVIST, Gustav Vasa och Europa, s. 315 not 9.

¹⁰ Drottning Maria till Karl V, Bryssel 13/11 1533, NA 1, s. 149.

¹¹ Den 24 oktober uppges också i aktstycket om de framställda frågorna och svaret på dem. Utfrågningarna och svaren har bevarats i ett särskilt dokument, ej i kommentarform.

ling köpmännen skulle få och vilka avgifter de måste erlägga i form av tull o. dyl. På detta svarade svenskarna, att Gustav Vasa inte ville tvinga någon att komma till Sverige. Endast de, som så ville, behövde komma. Vad avgifter och tullar beträffade, betalade utläningar, som kom till Sverige, en tiondel av sina varors värde. Då köpmännen for från Sverige, skulle de låta skriva upp sina varor mot en liten avgift. Utläningar fick inte heller handla på den svenska landsbygden. Endast på vissa orter var deras handel tillåten. Från den nämnda införselavgiften var endast Stockholms och en annan stads borgare undantagna vid handel med Lübeck.

Enligt nederländsk uppfattning var emellertid avgifterna för höga. Den svenske kungen borde därför minska deras storlek och ge köpmännen större frihet i sin handel för att på det sättet aktivera dem. Dessutom var infarten till de svenska hamnarna farlig på grund av klippor och skär. Därför for de nederländska köpmännen hellre till Reval, Riga, Königsberg, Danzig och andra hamnar, där infartsleden var mindre farlig.

De svenska sändebuden förklarade på detta, att de inte hade någon befallning om sådana ting. Men de trodde säkert, att kungen skulle ändra på sina bestämmelser, om drottningen ville sända någon att träffa avtal därom.

Vad beträffar den erbjudna svenska hjälpen, ställde man på nederländsk sida en rad frågor. Vad för slags hjälp ämnade kungen lämna? Med hur många och med vilka slags skepp skulle han komma och med hur mycket folk? Vem skulle betala krigsfolket och för hur lång tid? Sändebuden svarade, att de bara hade instruktioner enligt sitt memorial, och det innehöll endast ett erbjudande om köp av kungens stora fartyg. De hänvisade därför till direkta förhandlingar i Sverige mellan nederländska sändebud och den svenske kungen rörande skeppen och folkets antal. Kostnaderna däremot skulle kungen stå för. Men förutsättningen för det var, att kejsaren vid förhandlingar med Lübeck lät Sverige inbegripas i en uppgörelse eller att han

vid ett eventuellt svenskt-lübskt krig ville lämna kungen hjälp med 2.000 eller 3.000 man.

De nederländska förhandlarna frågade också, om den stora kravellen var lämplig att insätta mot Traves mynning eller någon annanstans. Enligt sändebuden var fartyget ett »blockhus» på havet och kunde mycket väl användas till att hindra Lübecks in- och utfart i Trave.

Diskussionerna om de svenska anbuden fortsatte under de närmaste dagarna. Först den 28 oktober var man färdig att lämna ett slutligt svar till de svenska sändebuden. Följande dag, den 29 oktober, upplästes svaret för dem i närvaro av drottningen och de förnämsta rådgivarna och överlämnades sedan till de utsända.¹²

Drottningens skriftliga svar var daterat den 27 oktober. Det hade följande innehåll. Nederländerna och deras invånare lydde under kejsaren, och denne var också fast besluten att skydda dem mot Lübeck och dess övermod. En flotta hade för övrigt sänts mot staden. I övrigt sysselsatte sig drottningen i sitt svar med handeln på Sverige och den av Gustav Vasa erbjudna hjälpen.

Handeln på Sverige hindrades av de höga avgifterna och tullarna, som hårt drabbade utländska köpmän. Vidare framhölls den besvärliga infarten till hamnarna. Nederländska köpmän for därför hellre till mindre farliga hamnar, där också avgifterna var mindre. Ville den svenske kungen få dem till Sverige, tillråddes han att ge dem friheter och lättnad i avgifterna. Köpmännen önskade nämligen få handla överallt i riket både på landsbygden och i städerna på alla tider och på samma villkor som rikets egna invånare och lübeckarna. Vidare ville de inte betala tull för varor, som sedan inte såldes utan fördes ut igen från landet. Någon kunglig prissättningspolitik ville de inte heller veta av utan fordrade att fritt få bestämma varornas pris. Vid

¹² För den yttre ramen den 28 och den 29 oktober har de tidigare omtalade anteckningarna följts.

skeppsbrott skulle de förlista varorna fritt få bärgas mot redlig bärgningslön. Överallt i riket skulle goda lotsar hållas, som mot betalning skulle lotsa fartygen. Inga nederländska köpmän skulle kastas i fängelse för någon annans fel eller skuld. Till skydd mot sjörövare, om sådana förekom, skulle kungen låta eskortera köpmansskeppen.

För den erbjudna svenska hjälpen framförde drottningen sitt tack. Hon hoppades, att Gustav Vasa till sommaren ville bidra med fyra skepp. Vart och ett skulle vara på 150 läster, vara utrustat för strid och ha 200 man krigsfolk ombord. Önskade kungen ytterligare och mera i detalj gående förhandlingar, skulle han skicka sändebud med instruktioner och fullmakter till drottningen. Hon liksom kejsaren själv ville gärna ha fred och vänskap med den svenske kungen. Drottningen tackade också för erbjudandet om att få köpa den stora kravellen och skulle underrätta kejsaren därom.¹³

Jämför man de svenska önskemålen och den nederländska inställningen under förhandlingarna och i drottningens svar framträder vissa skiljaktigheter. Det är uppenbart, att man på nederländsk sida fäste större vikt vid handeln än vad Gustav Vasa gjorde. För honom var nämligen det primära politisk och militär hjälp mot Lübeck. Drottning Maria och hennes rådgivare ville emellertid också utnyttja situationen till att gynna de nederländska handelsintressena. Otivelaktigt var också på ett sätt de svenska handelserbjudandena ett slags lockbete.

Drottning Maria upprepade för handelns del kraven från 1520-talet om fri handel överallt i det svenska riket och ville dessutom ha lägre tullar. Därtill kom en rad praktiska frågor om lotsar o. dyl. Hennes fordringar stod i samklang med den gängse inställningen i Nederländerna: handelsfrihet utan tullar och inskränkningar.¹⁴ Gustav Vasa hade redan under 1520-talet

¹³ Drottning Maria till Gustav Vasa, Bryssel 27/10 1533, GR 1532-33, s. 426 ff.

¹⁴ Se ovan s. 25 not 53 anført arbejde.

gått Nederländerna till mötes i deras krav på fri handel och endast pekat på vissa hamnar som de fördelaktigaste. Däremot höll han hela tiden fast vid tullarna.¹⁵

Gustav Vasas erbjudande om hjälp mot Lübeck accepterades på nederländsk sida. Drottningen fordrade fyra fartyg av viss storlek och med ett bestämt antal krigsfolk ombord. De kraven överensstämde med bestämmelserna i traktaten från september 1533 mellan Nederländerna och Danmark.¹⁶ Däremot kvarstod fortfarande olika detaljfrågor olösta, och frågan om allians och nederländsk hjälp åt Sverige vid en eventuell konflikt med Lübeck hängde i luften. Allianserbjudandet accepterades i drottningens brev till Gustav Vasa, men hon hänvisade till vidare underhandlingar. De svenska sändebuden hade rekommenderat sådana med Gustav Vasa om de oklara punkterna, och drottningen å sin sida måste först ta kontakt med kejsaren, innan hon definitivt kunde avgöra frågorna.

Den 13 november skrev därför drottning Maria till kejsaren. Hon omtalade att hon mottagit svenska sändebud. På nederländsk sida hade förhandlingarna anförtrotts åt Gerard Mulert och Josse Aemson de Bouch. Drottningen hade i rådet framlagt sändebudens andraganden. Dessa innehöll intet till kejsarens nackdel, tvärtom skulle de vara Nederländerna och deras invånare till stor nytta. Drottningen skickade också med en kopia av sitt svar på dessa andraganden, ifall att den svenske kungen åter skickade sina sändebud till henne, innan kejsaren funnit det lämpligt med vänskap och konfederation. En allians syntes henne och rådets medlemmar lämplig. Vidare utbad sig drottningen Karl V:s gillande av de inledande förhandlingarna, för att en god vänskap måtte åstadkommas till båda parter

---

¹⁵ Sändebudens uppgift om registreringsavgift vid utförseln är intressant. En sådan avgift vid denna tid har tidigare inte varit känd. Om den tillkommit i samband med brytningen med Lübeck eller är äldre, kan inte avgöras.

¹⁶ DNT I, s. 139 § 2.

bästa.¹⁷ I ledande kretsar på nederländsk sida rådde alltså en positiv inställning till ett samgående med den svenske kungen.

Hur ställde sig då kejsaren till ett samgående? Det är ett välbekant faktum, att hans politiska intentioner inte alltid korresponderade med de nederländska. Karl V:s släktskap med Kristian II medförde en principiellt ogillande hållning mot de nya kungarna i Norden. Septemberfördraget med Danmark 1533 ratificerade han dock i november samma år. Därmed hade han beträtt en delvis annan väg än de närmast föregående årens.¹⁸ Drottning Maria berörde i sitt brev till kejsaren inte Sveriges fordran på garantier mot kejserliga åtgärder med anledning av vad som hade skett med Kristian II. – Inte heller i sitt brev till Gustav Vasa tog hon upp frågan. – Den hade alltså inte förts fram till kejsaren och behövde officiellt inte lägga hinder i vägen för en uppgörelse. Kejsarens svar på drottningens brev var också positivt. Han var belåten med det sätt, på vilket förhandlingarna dittills hade skötts. Karl uppdrog åt Maria och hennes rådgivare att vid svenskarnas återkomst fullfölja förhandlingarna på det sätt, som de ansåg bäst främja hans rykte, de kejserliga länderna och undersåtarnas bästa.¹⁹ Därmed fanns alltså alla möjligheter till fortsatta, gynnsamma underhandlingar.

Varför utnyttjades då inte möjligheterna till fortsatta underhandlingar? Berodde det på Gustav Vasas inställning? Man har inom svensk forskning antagit, att orsaken var de framställda handelsfordringarna. Ett accepterande skulle ha medfört, att kungens handelsprinciper måst uppges.²⁰ Ett studium av tillgängliga akter visar emellertid, att detta inte kan vara orsaken. Den politiska sidan av förhandlingarna har i tidigare forskning kommit i skymundan. Handelskonflikterna har dominerat. Men

¹⁷ Drottning Maria till Karl V, Bryssel 13/11 1533, NA 1, s. 149 f.

¹⁸ HÄPKE, Karl V., s. 127 f.

¹⁹ Karl V till drottning Maria, Monzon 29/11 1533, NA 1, s. 153 f. Kejsarens positiva brev om de svensk-nederländska förhandlingarna är dagtecknat dagen efter hans ratifikation av fördraget med Danmark.

²⁰ FALK, Gustaf Vasas utrikespolitik, s. 94.

Gustav Vasas avsikt med beskickningen synes främst ha varit politisk.

Den 27 december 1533 skrev kungen till Severin Kiil om underhandlingarna med kejsaren. Han önskade genom Severin Kiil framföra till en nederländare, att »vi ännu icke annorlunda än städse tillförne äro benägna och till sinnes att göra och låta, vad som helst kejsarlige majestät kan vara till ära och gott behag, hans majestäts land och undersåtar till nytto och godo efter vår yttersta lägenhet och förmåga, och förmoda av hans kejsarlige majestät och hans majestäts undersåtar icke annat igen än gunst och god vilja». Kunde kungen få veta kejsarens och hans undersåtars mening och förlita sig på dem, ville han gärna efter förmåga visa sig välvillig. Samtidigt skickade kungen också brev, bl. a. till greven till Hoogstraten Anton van Laing.²¹

Kungen hade alltså fortfarande en välvillig inställning till kejsaren och Nederländerna. Den 19 januari skrev han på nytt till Severin Kiil och uppmanade honom att vidarebefordra några brev till det nederländska hovet. Men nu hade han gripits av farhågor för att kejsaren och Lübeck skulle sluta fred. Om de besannades, ville kungen, att den tidigare nämnde skeppar Clement Andrieszoon skulle arbeta för att Sverige upptogs i denna fred. För denne skulle därför Severin Kiil särskilt framhålla Sveriges goda vilja gentemot kejsaren.²²

Då brevet till Severin Kiil skrevs den 19 januari 1534, hade kungen ännu inte fått drottningens svar, som enligt en påteckning anlände först den 21 januari 1534.²³ Före detta datum hade han inte kunskap om drottningens ställningstagande. Var det hennes svar, som kom den tidigare så angelägne kungen att

²¹ Gustav Vasa till Severin Kiil, Stockholm 27/12 1533, GR 1532–33, s. 350 ff.

²² Gustav Vasa till Severin Kiil, Stockholm 19/1 1534, GR s. 8 f. Av ett samma dag skrivet brev till skeppar Clement från kungen framgår också, att breven till det nederländska hovet var riktade dels till drottning Maria, dels till rådet i Nederländerna, GR 1534, s. 10 f.

²³ GR 1532–33, s. 429.

dra sig tillbaka från de inledda förhandlingarna? Detta skulle kunna vara fallet. Men det motsägs av att drottningen inte avvisade vidare underhandlingar utan tvärtom uppmuntrade sådana, och vidare av kungens iver att åstadkomma ett politiskt närmande. Förklaringen torde i stället få sökas i andra faktorer.

I slutet av januari 1534 kom danska sändebud till Stockholm för att sluta ett förbund med Sverige. Danmark hade under senare delen av november 1533 beslutat att ratificera den tidigare nämnda dansk-nederländska traktaten. Därmed hade man definitivt gått emot Lübeck. Den tidigare tidvis fientliga inställningen till Sverige hade därmed också fått uppges. Den 2 februari 1534 slöts en förbundstraktat mellan Sverige och Danmark-Norge. En samverkan mellan de tre länderna bestämdes. Utrikespolitiskt var förbundet riktat närmast mot Lübeck. Samtidigt hade det en vidare syftning med varaktig fred som huvudmål.²⁴ Genom förbundet fick Gustav Vasa ett politiskt komplement eller alternativ till kejsaren och Nederländerna. Det kunde vara så mycket mer välbehövligt, som fredsunderhandlingar hade inletts mellan Nederländerna och Lübeck. Kungen kände till dem redan den 19 januari 1534.²⁵

För Gustav Vasa hade plötsligt Danmark blivit en lämplig kontrahent. Under sommaren och hösten 1533 fanns inte detta intresse för grannlandet hos kungen. Vad som då intresserade honom, var Danmarks ställning till Lübeck och dess förhållande till Nederländerna.²⁶ Däremot var det då inte fråga om ett förbund mellan de två rikena. Från dansk sida var för övrigt inställningen till Sverige tidigare inte den gynnsammaste. Röster hade till och med höjts för en aktion mot Sverige.²⁷ Det är möj-

²⁴ G. LANDBERG, *De nordiska rikena under Brömsebroförbundet*, s. 16 ff., ST 4, s. 149–158, och LAURSENS redogörelse för underhandlingarna och deras förspel i DNT 1, s. 171 ff.

²⁵ Gustav Vasa till Severin Kiil, Stockholm 19/1 1534, GR s. 8 f.

²⁶ GR 1532–33, s. 225 f., 252, 255 f., 258, 264, 275 f., 285 f., 310, 311 f., 314 f., 336.

²⁷ LANDBERG, *De nordiska rikena*, s. 16. Gustav Vasa synes närmast ha önskat

ligt, att Danmarks ändrade inställning ger förklaringen till den svenske kungens snabba handlande och förbundstraktaten mellan Sverige och Danmark-Norge. Men en annan omständighet spelade säkert in.

Tidigare har nämnts kungens rädsla för en fredsuppgörelse mellan kejsaren och Lübeck, där Sverige skulle ställas utanför.²⁸ De danska sändebuden medförde underrättelser om förestående underhandlingar mellan kejsaren och Lübeck i Hamburg.²⁹ De torde också ha medfört ett brev från drottning Maria till Gustav Vasa om den stundande sammankomsten i Hamburg och andra kejsarliga frågor. Skrivelsen hade nämligen lämnat Bryssel med en budbärare redan den 25 december 1533. Genom hertig Kristian av Holstein hade den senare vidarebefordrats till den svenske kungen. I början av mars 1534 återkom budbäraren till Bryssel med Gustav Vasas svar.³⁰ Vi har all anledning att anta, att brevet kom till kungen vid tiden för de danska sändebudens ankomst omkring den 25 januari 1534.

Danskarnas instruktion innehöll bl. a., att ett förbund beslutats mellan kejsaren och hans länder å den ena sidan och Danmark å den andra.³¹ Man kan av Gustav Vasas svar på de danska framställningarna se en viss irritation över att han lämnats utanför vid dessa förhandlingar. Han var osäker om deras innebörd. Men samtidigt betonade han sin tillfredsställelse över förbundet, som han förmodade även skulle gagna Sverige.³²

---

ett gott förhållande till Danmark. I flera brev från sommaren och hösten 1533 uttryckte han farhågor för att Lübeck skulle söndra och uppväcka splittring mellan Sverige och Danmark. GR 1532–33, s. 263, 268 f., 272 f., 275. Något förbund var det däremot från svensk sida inte fråga om, inte ens i svaret på ansökan om lejd från Danmark för dess utsända. GR 1532–33, s. 328 f.

²⁸ Se ovan s. 40 och 45.

²⁹ Fakta framgår av Gustav Vasas brev till Trued Ulfstrand, Stockholm 1/3 1534, GR s. 59.

³⁰ Skrivelsen och dess innehåll omnämnt i NA 1, s. 159 not 1, liksom redogörelsen för budbärarens förehavanden.

³¹ GR 1534, s. 347.

³² GR 1534, s. 16.

Man finner i denna kungens reaktion förklaringen bl. a. till varför han så snabbt accepterade ett förbund. Han önskade å ena sidan ett gott förhållande till Danmark, och å den andra kom han genom ett förbund i ett annat utgångsläge vid kommande förhandlingar mellan kejsaren, dennes bundsförvanter och Lübeck. Drottning Marias skrivelse om utsatta förhandlingar i Hamburg gav förmodligen den avgörande impulsen vid sidan av danskarnas beredvillighet.

I detta läge ansåg sig Gustav Vasa kunna invänta resultat av förhandlingarna i Hamburg i mars, innan han fullföljde sina underhandlingar med Nederländerna och kejsaren. Han ville först veta, om det blev krig eller fred dem emellan.³³ Samtidigt sonderade han också själv terrängen för en lösning av den svensk-lübska konflikten främst genom dansk förmedling.³⁴ Men han sände också brev till Nederländerna. Både den tidigare nämnde Poppius Occo och staden Amsterdams borgmästare och råd uppvaktades med skrivelser. Innehållet i dem är okänt.³⁵ Kungen hade likaså för avsikt att skriva till det nederländska hovet.³⁶ Av vissa tecken att döma väntade han ett fortsatt krig mellan lübeckare och nederländare.³⁷

Den 1 mars 1534 skrev kungens ombud i Lübeck Henrik Nyebur till honom, att man väntade sig fred mellan travestaden och Nederländerna.³⁸ När det brevet kom till kungen, kan inte avgöras. Säkert hade han underrättelse om förhandlingarnas

---

³³ Gustav Vasa till Trued Ulfstand, Stockholm 1/3 1534, GR s. 59, jfr *ibid.* s. 77 och 80.

³⁴ GR 1534, s. 48 f., 67 f., 69 f., med där upptagna skrivelser till bl. a. det danska riksrådet. Dessutom sökte kungen genom hertig Magnus av Sachsen-Lauenburg få en uppgörelse till stånd. GR 1534, s. 66 f.

³⁵ GR 1534, s. 76 (22/3).

³⁶ GR 1534, s. 75 (22/3).

³⁷ GR 1534, s. 84 f.

³⁸ Henrik Nyebur till Gustav Vasa, Lübeck 1/3 1534, GR s. 366 f. Utgivaren av brevet har felaktigt upplöst »daghe reminiscere» som 24/4. Jfr HÄPKE, Karl V., s. 167 not 1.

utgång i slutet av maj månad.³⁹ Genom freden mellan Lübeck och Nederländerna försvann Gustav Vasas möjligheter att vid ett eventuellt krig anknyta till Lübecks fiende. Därmed avtog förmodligen hans intresse av fortsatta underhandlingar med kejsaren och Nederländerna. Någon anledning att fortsätta de politiska förhandlingarna fanns synbarligen inte, och de hade för kungen av allt att döma varit de viktigaste.⁴⁰

IV

De svensk-nederländska förhandlingarna 1524–1527 och 1533–1534 är väsentliga ur flera aspekter.

Handels- och utrikespolitiskt visar underhandlingarna, hur Sverige sökte frigöra sig från Lübecks ekonomiska och politiska inflytande. Nederländerna skulle ge Gustav Vasa det ekonomiska komplement och det politiska stöd, som behövdes. Därvid var den politiska sidan utomordentligt betydelsefull, då det var nödvändigt med en allierad för att bryta Lübecks makt. För att få Nederländernas politiska stöd var man i Sverige beredd att göra eftergifter. Kungen fogade sig i en rad nederländska krav på lotsar, fri bärkning osv. Däremot höll han fast vid tullen. Endast för salt beviljade han tullfrihet, vilket dock var en inte obetydlig eftergift. Handel tilläts i princip överallt, men

³⁹ GR 1534, s. 109 f. (20/5), 116 f.

⁴⁰ Drottning Maria och hennes nederländska rådgivare hade en positiv syn på ett politiskt samgående med Danmark och Sverige gentemot Lübeck ännu i april 1534. I instruktionen för de nederländska sändebuden till förhandlingarna med Lübeck i Hamburg av 6/2 1534 bestämdes, att kungen av Sverige skulle inbegripas i freden, om han ville fullfölja vad han nyligen meddelat genom sina deputerade. HR IV: 1, n. 237 § 29. Den 16/2 1534 uttryckte drottningen sin belåtenhet över underhandlingarna med Danmark och Sverige. Maria till Karl V, Bryssel 16/2 1534, NA 1, s. 180 f. I början av april var drottningens främsta rådgivare benägna att rekommendera ett förbund med Sverige – den utlösande faktorn var då närmast vissa svårigheter i förhandlingarna. »Oick soude haer m. mogen peysen van d'aliancie aen te gaen, die de coninck van Zweden eerstyts gerepresenteert ende begeert heeft mitten keyser te maken.» Ståthållaren Anton van Lalaings och Hof van Hollands instruktion för Abel van Coulster och Aert van der Goes, Haag 7/4 1534, NA 1, s. 190 § 17.

i praktiken underströk kungen vikten av att den skedde i vissa uppräknade hamnar. Handelsförmånerna var Gustav Vasas lockbete för att få Nederländernas politiska stöd. Så länge kungen hade någon möjlighet att utnyttja Nederländerna, höll han handelsförhandlingarna flytande. Att de nederländska provinserna kunde ställa så vittgående krav och delvis också driva igenom dem visar, att de var väl medvetna om att ett ökat handelsutbyte skulle medföra fördelar både för dem själva och för Sverige. Båda parter hade intresse av att en uppgörelse kom till stånd.

Det blev emellertid inte något samgående varken under 1520- eller 1530-talet. De uppgjorda planerna stälptes 1527 av ett oppositionellt riksråd, och 1534 synes orsaken vara freden mellan Lübeck och Nederländerna, som ryckte undan grunden för ett politiskt samgående mellan Sverige och Nederländerna riktat mot Lübeck.

De förda underhandlingarna är betydelsefulla för bilden av Gustav Vasa. I kontakterna med Nederländerna vågade han sig mycket långt ut och förde en mycket självständig politik. Han prövade nya vägar och var beredd – om så krävdes – att med våld stäcka Lübecks dominans.

Oenigheten mellan kung och riksråd påverkade 1527 kraftigt förhandlingarna. De ger en inblick i den ännu inte fullt utforskade motsättningen vid denna tid mellan Gustav Vasa och en grupp av riksrådet med Ture Jönsson (Tre Rosor) och Magnus Haraldsson i spetsen. På sitt sätt bidrar därför också underhandlingarna till att belysa den inrikespolitiska utvecklingen och parternas styrka i samband med riksdagen i Västerås.

Sven Lundkvist

SUMMARY

Sweden and the Netherlands 1524–1534

In summer, 1523, the Swedish King Gustav Vasa and his councillors, the *Riksråd*, gave far-reaching privileges to Lübeck in return for the help received during the war of liberation against the King of the Scandinavian countries Kristian II. The privileges appeared to confirm the dominance of Lübeck and the conflict between Sweden and the Netherlands, rivals of the Hanseatic Towns in Baltic trade. The result of the political development, however, was that Gustav Vasa felt that he had been deceived by the Hanseatics. He therefore sought contact with the Netherlands which was facilitated by the fact that, forced by other Hanse Towns, Lübeck tried to achieve a relaxation of the tension in the Baltic area. The first meeting between the Swedish and the Netherlands delegates took place at Malmö, in early autumn 1524. By the mediation of Lübeck a one year's truce was obtained. During 1525 these negotiations continued, now without the mediation of Lübeck and against its intentions. They resulted in a treaty of August 1525 which regulated the trade between the two parties. The treaty also held out the prospect of closer political co-operation.

The aim of Gustav Vasa was to break the hegemony of Lübeck and to procure better means of supply in the west. In order to break the dominance of Lübeck it was necessary to find a complement for the trade as well as a strong, political ally. In the negotiations with the Netherlands the interest of the King gradually became more political which shows clearly in the documents kept in Amsterdam and the Hague. These show that the Netherlands, too, consented to co-operation. This was entirely in keeping with the politico-commercial plans of the towns and the Central Government of the Netherlands at that time. The negotiations that were carried on during 1526 and 1527 seemed to lead to the realization of the aims of Gustav Vasa. By making commercial concessions to the Netherlands, these countries were to be brought to a more favourable opinion politically. The plans were, however, confounded. This was due to the opposition of the Swedish *Riksråd*. They would not risk a break with Lübeck. In connection with the Diet of Västerås, in summer 1527, the King therefore had to renounce his plans.

During the next few years the relation to the Netherlands grew less dominant. In its place there was a temporary arrangement with

Lübeck. During Kristian the Second's campaign against the Scandinavian countries 1531–1532, he received help from the Netherlands provinces which resulted in a tension between them on one hand and on the other Denmark, Sweden and Norway. Through negotiations these questions were settled in peace. In March 1533 war was declared between Lübeck and the Netherlands. The break between Sweden and Lübeck in summer 1533 made it natural to Gustav Vasa to contact the Netherlands. In October 1533, a Swedish embassy negotiated in Brussels concerning a political alliance against Lübeck. As in the 1520's the King sought to attract the Netherlands merchants with trade privileges in Sweden. The opinion in the Netherlands was favourable, and negotiations were to continue. The peace negotiations between the Netherlands and Lübeck at the beginning of 1534, however, made Gustav Vasa doubtful and the peace treaty in spring 1534 appears to have demolished the basis for a treaty between Sweden and the Netherlands. In any case the negotiations were never carried through by Sweden. The treaty with Denmark gave compensation for the Netherlands support against Lübeck.

The negotiations are essential to the understanding of Swedish commercial and foreign policy during the 1520's and early 1530's. They also contribute to our conception of the King as he ventures very far in them. It is clear that the King very early tries to be independent of the *Riksråd* in his foreign policy. The negotiations also throw a light on inner conflicts in Swedish policy during the years before and after the Diet of Västerås.